

Med EGS in SEV

Tiha, a velika igra

Ali bo prišlo do neposrednega soočanja med teknicama, ki sta vsebolj sodelavki?

Iz Bruslja prihajajo te dni poročila o treh linijah dogodkov, o dveh »javnih« in eni »napol zasebni«. Prva javna linija: pred kratkim konstituirana komisija, vrhovno izvršno telo devetčlanske EGS, se med snovanjem svojih bodočih zunanjih odnosov intenzivno ukvarja z zasnovami za sodelovanje z vzhodno Evropo. Druga javna linija: vzhodnoevropske izjave in poteze, ugašene k obli ugotovitvi, da je »treba priznati realnost EGS«, zbuja ugoden odmev. In »napol zasebna« ali, bolje, neuradna linija: v palačo Berlaymont, kjer je sedež Evropske gospodarske skupnosti, čedalje pogostejše prihajajo vzhodnoevropski predstavniki na tihe razprave o tem, kam in kako dalje.

Vmes segajo poročila, kakršna so na primer tale. Sovjetska zveza je pravkar naročila pri več zahodnonemških družbah dodatno opremo za kombinat težkih tovornjakov na Kamni v skupni vrednosti okrog 400 milijonov mark. Letos bo prišel obratovati veliki plinovod, rezultat sporazumov izpred nekaj let, ki so jih sklenile Sovjetska zveza in Avstrija, ZRN, Italija in Francija. Čedalje več je glasov o sklenitvenih zamislih za panevropska omrežja, koder naj bi se pretekala tekoča goriva, električna energija, tovorni vagoni, cestna vozila... Nekakšen okvir vsemu temu sestavljajo sorazmerno enostavne projekcije, kakršna je naslednja: če bi se brez bistvenih sprememb nadaljevalo sedanje razvojnje težnje, se ugotovi izvozi in uvozi kot blagovne menjave med SEV in EGS tja do leta 1990 povpreči vsak na svojih 7 do 7,5 milijarde dolarjev. Pozornost zbuja v tej projekciji pogojnik — »če bi se brez bistvenih sprememb nadaljevalo v tem se namreč skriva posredna napoved, da se ne bo, da bo skoraj neogibno moralo priti tudi do kakovostnih preskokov.

Najživahnejši tok svetovne trgovine

A pustimo napol določeno projekcijo za prihodnost ob strani in si najprej ogledimo, kako se je v zadnjih nekaj letih razvijalo sodelovanje med EGS in SEV. Pri tem se moramo žal omejiti predvsem na enostavno blagovno menjavo. Razlog za takšno omejitev je preprost: samo za to menjavo obstajajo trdni, zbirni podatki, medtem ko je celovitih svetovnih podatkov za vse druge oblike gospodarskega sodelovanja — pri finančnih, industrijskih kooperacijah, menjavi znanosti in tehnologije — za sedaj izredno malo (pa še te so vse po vrsti pomanjkljive).

V šestdesetih letih, se zlasti proti koncu tega desetletja, se je trgovinski tok EGS-SEV spremenil v enega najbolj dinamičnih na svetu. Tempo njegovega naraščanja je približno na 50 odstotkov presegel rast svetovne trgovine v celoti. Znotraj tega toka so se posebno naglo krepile trgovinske zveze med ZSSR na vzhodni strani ter Francijo, ZRN, Nemčijo in Italijo na zahodni. V obdobju od začetka 1968 do konca 1971 se je vrednost menjave na teh relacijah krepila v povprečju za nekaj več kot 12 odstotkov na leto.

Ogledimo si malce podrobneje razvoj trgovine med prvotno, šestčlansko EGS in SEV v zadnjih treh letih, za katere se razpolaga s popolnimi podatki. Izvoz iz EGS v SEV je od 1969 do 1971 zrasel z 2.700 na 3.420 milijonov dolarjev, izvoz iz SEV v EGS pa z 2.410 na 3.620 milijonov dolarjev.

dolgoletnih sklepov. Toda ker mesečni podatki o trgovini zahodna Evropa-SEV se drugo polletje lanskega leta kažejo, da se visoka rast nadaljuje, in ker tudi razvoj političnih odnosov v zadnjih dveh letih kaže tako, bi vendarle smeli vsaj domnevati, da je v obdobju od druge polovice leta 1970 pa do druge polovice leta 1972 in še zlasti v letih 1971 in 1972 prišlo tudi količinsko do precej strme obrata trgovine navzgor.

Prodori visoke tehnologije

Zaradi omejenega prostora se tu žal ne moremo spuščati v podrobno količinsko in kakovostno analizo tega trgovinskega razvoja. Zato se zadovoljimo z nekaj poglavitnimi ugotovitvami.

Osnovno gmoto vzhodnoevropskega izvoza v zahodno Evropo še vedno sestavljajo nafta in derivati, druge surovine za kemično industrijo, surovo železo in barvne kovine. V zahodnoevropskem izvozu v vzhodno Evropo pa se (poleg velikih sovjetskih nakupov pšenice v lanskem letu, ki so poleg ZDA in Kanade segli zlasti v Francijo) naglo krepil delež visoke tehnologije. Če proti koncu šestdesetih let so na primer dobave industrijske in transportne opreme iz EGS v SEV naraščale približno dvakrat hitreje kot pa celoten eksport EGS v SEV. Ta razvojna težnja se je od predlanskega do lanskega leta še okrepila.

Lani in letos so se začele uveljavljati zanimive spremembe tudi v vzhodnoevropskem izvozu, namenjenem v zahodno Evropo. V surovinsko-energetskem delu izvoza iz SEV v zahodno Evropo bo letos začel obratovati veliki plinovod, ki bo ob polni zmogljivosti spravil iz Sovjetske zveze v Avstrijo, ZRN, Nemčijo, Francijo in Italijo po 30 milijard kubičnih metrov naravnega plina na leto. Na industrijskem delu izvoznega spektra pa je SEV, in v njem zlasti Sovjetska zveza, pričel ponujati (in dobivati pozitivne začetne odgovore) nekaj vrst vrhunske tehnologije: nekatere rudniške in metalurške postopke, in kar je še bolj zanimivo, kompletne jedrske centrale. Tudi v teh premikih se torej kaže vzpon sodelovanja na višji ravni, k bolj kompleksnim projektom.

Naskok tekmecev izza oceanov

Na stališče EGS in vse zahodne Evrope do SEV delujeta v tem trenutku, kakor kaže, predvsem dve veliki skupini okoličin.

V drugi polovici šestdesetih let si je EGS, kar zadeva sodelovanje s SEV, ustvarila določeno prednost pred ZDA in Japonijo. Z lanskim vzhodom Nixon-Brežnjev v Moskvi in s sklenitvijo obsega trgovinskega sporazuma med velikankama se je jela ta prednost raztapljati. Ameriško-sovjetski in deloma japonsko-sovjetski projekti segajo v dimenzije, ki jim zahodna Evropa ob svoji sedanji notranji strukturi preprosto ni doročala — saj zajema samo projekt o vtekočinanju sovjetskega plina in preskrbi ZDA z njim vrednost kakih 40 milijard dolarjev. Treba je torej poskrbeti, da zahodna Evropa v tekmi s ZDA in Japonijo ne bi ostala preveč odročena ob strani.

Druga skupina okoličin pa je sbrana

okrog vzhodnoevropskih in zlasti sovjetskih pobud. Tu se razpletata sorazmerno tiha, predvina in odmerjena, toda v bistvu daljnosežna igra.

Generalni sekretar KP SZ Brežnjev je v lanskem marcu na kongresu sindikatov dejal, da je »EGS realnost. Jeseni je poljski zunanji minister Olszowski med obiskom v Bruslju predlagal, naj bi se začeli razgovori med EGS in SEV. Decembra je Leonid Brežnjev rekel, da je Sovjetska zveza pripravljena sodelovati v EGS, če se leta odpove diskriminacijskim ukrepom. Ekstremno vse leto je na gospodarski in na politični ravni postajalo čedalje bolj očitno, da se možnosti dvostranskega poslovanja izboljšujejo in da prihaja čas, ko bo treba seči po multilateralizmu. Vmes so stekli tihi kontakti v Bruslju in drugod.

EGS je bila medtem zaposlena s razširjanjem in s snovanjem cone za prosto trgovino s industrijskim blagom. Prvi januar 1973 pa je bil po njenem internem programu predložen še v nekem: od novega leta dalje naj bi nobena članica EGS ne smela več samostojno skleniti zunanjetrgovinskih sporazumov o partnerji zunaj skupnosti. Za vsak sporazum bi morala imeti soglasje vse EGS.

Bruseljski salto

Tu so se zapletle stvari s vzhodno Evropo.

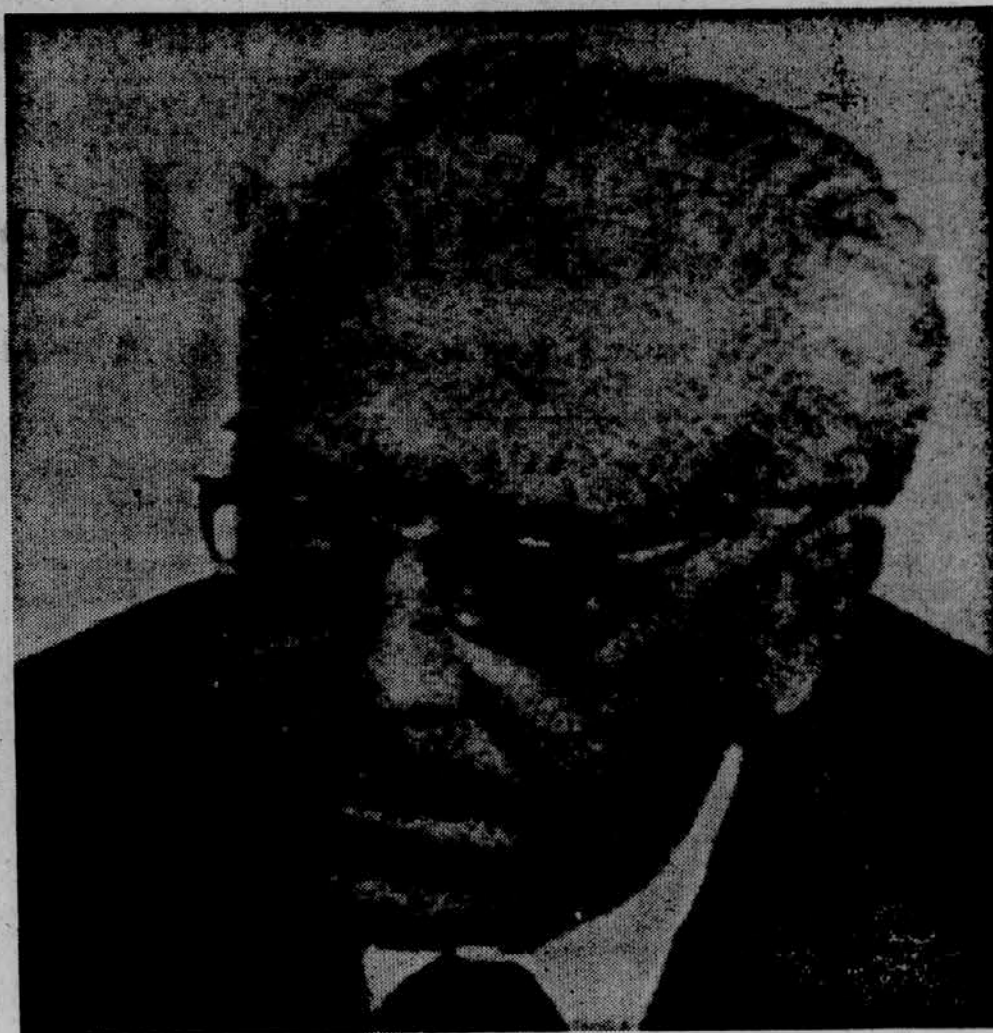
Po notranjih določilih EGS morajo nje članice prositi za soglasje vse Skupnosti le ob sklepanju novih sporazumov. Z vzhodnoevropskimi državami pa ima večina članic EGS sedaj sporazume, katerih veljavnost poteka v letu 1974. EGS je ocenila, da ti sporazumi Franciji, ZRN, Nemčiji, Veliki Britaniji in Italiji sorazmerno dobro pomagajo razvijati odnose z vzhodno Evropo in da je pametneje ne drezati vanje, vsaj za sedaj še ne. Poleg tega pa so se na ministrski ravni EGS zavestno odločili za neko dozdevno »polovničarstvo« tudi pri sklepanju novih sporazumov. Njihov sklep je približno takle:

Članice EGS naj bi smele tudi v prihodnje tu in tam skleniti kak dvostranski sporazum z vzhodnoevropskimi državami. Zagotoviti bi bilo treba le, da bi obstajala skupna pravila za nekatere reči, na primer za kreditne roke in druge pogoje, ki bi jih dajali partnerjem v SEV. Tako naj bi se EGS ognila konkurenci med svojimi članicami pri, denimo, nakupih plina iz ZSSR ali pri prodaji opreme za strojno ali kemično industrijo kam na Madžarsko ali Češko.

Tako tečejo akcije in reakcije, pobude in nasprotne pobude dalje. SEV si počenja uveljaviti in utrditi neko ravnovesje sil s EGS tudi v ekonomski diplomaciji; EGS se trudi sprejemati igrino in jo usmerjati tako, da se ne bi izpostavila premoči Američanov in Japoncev. Hkrati pa na obeh straneh delujejo izvirni ekonomski interesi, ki čenejo sodelovanje v višino in širino.

Sprito vsega tega najbrž ne bi bilo prenesljivo, če bi sredi obih evropskih tokov tudi med SEV in EGS prišlo do institucionalnega preskoka — do direktnega sočlenja med skupninama, ki sta si bili sprva neposredni nasprotnici, zdaj pa dejansko postajata vzporedno s tem tudi neposredni sodelavki.

DUSAN DOLINAR

Portret tedna

Rudi Čačinovič

Kratka časopisna vest je spremenila veleposlanikov sprejem ob dnevu republike v poslovilni večer.

Tisoč jih je bilo povabljenih, prišlo jih je več kot tisoč. Po starem običaju diplomatskih salonov so se pomikali mimo gostitelja in gostiteljice, se rokovali, se zahvaljevali za povabilo, čestitali k prazniku in s obzvalovanjem spravevali: Ah ros odhajate?

Sprejemi na jugoslovanskem veleposlaništvu v bonkem Bad Godesbergu, Schlossstrasse 1, so znani in priljubljeni, zaradi posebne atmosfere, sproščene in prijazne, ki se tako razločuje od smučnega dolgočasa podobnih prireditelj, pa tudi zaradi šampanjca s eksotičnim imenom »Duc de Slovenie«. Pravi, da nikjer ni toliko prominenca kot pri Jugoslovanstvu. Znameniti gostje dajejo sprejemom svojevrsten sijaj in protokolarni izvedenci jih štejejo s posebno zbranostjo — pri Jugoslovanstvu jih zaštevajo največ. Tokrat so prišli: štirje zvezni ministri, predsednica in trije podpredsedniki parlamenta, pisarna množice šefov diplomatskih misli, visoki strankarski funkcionarji — vsem na čelu podpredsednik SPD Herbert Wehner — potem gospodarski in univerzitetni profesorji, umetniki. Prezre bonsko-godesberške družbe.

Rudi Čačinovič je tisti večer silil tisoč izbranih ljubeznivosti — spoštljivo zadržanih ali kolegijsko segavih, kakršno je bilo pač poznanostjo. Prenešal jih je v vedno enako vdano vljudnostjo, s vedno enako dobrohotno ironičnim smehljajem, vedno v državi univerzitetnega profesorja, kakor je naslednjega dne pisalo v diplomatski kroniki »Bonner Rundschau«. Na njem ni nič lesovevalnega, nič paze, kakor pri maršalski funkciji. Kot opazovalke naj bi sodeloval — po ročicah — Italije, Danske, Norveške in Grčije ter Bolgarja. Če bi Francija želela, naj bi tudi prišla na POUSS.

Francija je posebno vprašanje. Po testu-pu je vojaške organizacije NATO v letu 1966 je Paris američan zavrnil predloge za POUSS, če da Francija ne bo sodelovala na čisto blokovskih pogajanjih. Evropa tega je dal večkrat vedeti, da bi v Evropi nastalo nevarno neravnovesje sil, če bi se ameriške sile vrnile iz Evrope (daleč) domov, sovjetske pa zasnovali na ozemlje SZ. Vendar je bilo dostikrat čutiti tudi zgrešenost takšne francoske politike: nes pametno bi bilo, če Francija kot ena najpomembnejših držav ne bi sodelovala na pogajanjih o sklenitvi sil — in da seveda takšni sklepi drugih držav ne bi veljali manj.

Prav z vzhodnim predlogom o razširitvi POUSS na vse države, ki so za to zainteresirane, pa so se odprla vrata za Francijo: v tem primeru se ne bi mogla držati stare teze, zlasti se ne, ker bi potemtakem sodelovala na POUSS tudi države kot Jugoslavija, Romunija, Švedska, Avstrija itd. Francoski zunanji minister Schumann je v začetku lanskega decembra na sešnanju NATO še dal skrajno osnovno francosko stališče (če bi sodelovali na POUSS): Paris bi bil enak (v odstotkih) sklenitvi sil, ker to ne bi prizadelo Zahoda, upiral pa bi se sklenitvi nacionalnih sil, če da bi to ustavilo gibanje za enotnost celine in povzročilo sedemobilizacijo v Evropi.

Glede na doseganje izkušnje lahko spet pričakujemo sporeleone igr o postavljanju pogojev med blokoma.

STANE IVANO

Žoganje s pogoji

Evropska igra med NATO in Varšavskim sporazumom

Dasiravno od konca druge svetovne vojne ni bilo vojaških spopadov na evropskih tleh, je vendarle že dolgo jasno, da je zlasti osrednja Evropa eno izmed nevarnih žarišč: nasproti si stojita največji vesilesi (SZ neposredno, ZDA posredno), različnejša vojaško-politična bloka (NATO in Varšavski sporazum), različni interesi, družbeni sistemi — ter milijoni vojakov, tankov, letal, raket, velikanske zaloge najodobnejšega in jedrskega orožja.

Le površen pregled klasičnega razmerja sil pokaže, kakšno so razmere v Evropi. Tako ima NATO v Evropi 1.105.000 vojakov (od tega 350.000 ameriških), Varšavski sporazum (brez vojske v SZ) pa 1.270.000 (od tega 550.000 sovjetskih). Veleli sta močno »navzoč« na evropskih tleh: ZDA z vojski, oporišč, orožjem v Veliki Britaniji, Italiji, ZRN, Španiji ter napovedi v Turčiji in Sredozemlju (s VI. ladjevjem), SZ pa v Poljski, NDR, CSSR in Madžarski in seveda tudi v Todorzemlju. Na splošno velja ocena, da je 25 do 30 odstotkov sil v NATO ameriških in kar 50 odstotkov sil Varšavskega sporazuma sovjetskih. V davnjem letu 1970-71 je dala Evropa za vojsko 150 milijard dolarjev.

Od Reykjavika do Tbilisija

Takšne razmere v Evropi še dolgo leta bolj umotuje Zahod kot pa Vzhod, dasiravno so domneve in dokazovanja na obeh straneh dokaj podobni. Tako ena kot druga stran trdita, da bi morebiten napad prišel z druge strani, da je druga stran premočno oborožena, da ima preveč vojske itd. Toda glede na »posebnosti«, da je matična armada »evropskih Američanov« pač v ZDA, medtem ko je SZ zelo blizu svojih »evrop-

skih vojakov«, je Zahod pred leti začel ponujati pogajanja o obojestranskem in uravnoteženem sklenitvi sil (POUSS).

Prvi predlog za takšna pogajanja je prišel s tako imenovanim »reykjavikskim pozivom« spomladi 1968, uradno jih je NATO predlagal v Rimu spomladi 1971, šele aprila 1971 pa je SZ začela kazati zanimanje zanje. Leonid Brežnjev je na 24. kongresu KP SZ tako rekoč mimogrede omenil to možnost, mesec dni kasneje pa je v Tbilisiju predlagal pogajanja — in obenem obtožil Zahod, da samo teoretično govori o tem, da pa noče zares »pokusiti« yinas pogajanj.

Tedaj je imela Moskva — prav tako že nekaj let — svoje železo v ognju: evropsko konferenco o varnosti in sodelovanju. Tako se je porodil paralelizem v dogovarjanju med Moskvo in Washingtonom ter med Varšavskim sporazumom in NATO. Po dolgotrajnih in zapletenih pogovorih (predvsem med Moskvo in Washingtonom) so se na predmet načelno sporazumeli takole: 22. novembra 1972 naj se začne v Helsinkih pripravljati pogovori na konferenco o varnosti in sodelovanju v Evropi; če bodo dobro potekali, naj bi se 31. januarja 1973 začeli pripravljati pogovori za POUSS; če bi se ti posrečili, naj bi se poleti 1973 začela prava evropska konferenca.

Toda ta shema se je doslej še precej pokvarila. Pogovori v Helsinkih do konca tega meseca še ne bodo dali takšnih rezul-

tatov, kot so jih pričakovali (in kot jih je pričakovala predvsem SZ). Predvsem pa ni jasno, ali se bodo 31. januarja sploh začeli pripravljati na POUSS.

Za pripravljajni sestanek v Helsinkih pravzaprav ni bilo hudih problemov: SZ je bila za to, da na njem poleg vseh evropskih držav sodelujeta tudi Amerika in Kanada (prišla in edinega Albanija), ker naj bi tako evropska konferenca vsaj na zunaj izgubila blokovski pečat. Del zahoda je dal vedeti, da pravzaprav ne ve, kaj naj počne na evropski konferenci, vendar je je prišel v Helsinko. Zdalj so še tako daleč, da bodo čez nekaj dni morda sestavili dnevni red. Toda ymes se je zataknilo.

Presenečenje iz Moskve

Dvanajsti članici NATO je 16. novembra lani poslal vabilo članicam Varšavskega sporazuma za POUSS. Na odgovor so morale dolgo čakati, zato pa jih je toliko bolj presenetilo. Po sestanku v Moskvi so članice Varšavskega sporazuma namreč sporočile, da so pripravljene priti 31. januarja na POUSS, vendar pa ne v Zenevo (kot je predlagal NATO), marveč na Dunaj, predvsem pa ne same. Na POUSS naj bi namreč sodelovale vse evropske države, ki so za to zainteresirane, in sicer kot suverene in neodvisne države, ne pa kot pripadnice blokov.

Veliko presenečenje je bilo za NATO tolikšno, da v prvem odgovoru sredi tega tedna ni mogel odgovoriti drugače kot negativno: POUSS naj bodo pogovori med blokoma, ne pa nova »evropska konferenca«, ki zaradi številne udeležbe ne bi pripeljala nikamor. Tako je NATO vstrajal pri svojem in zdaj lahko samo čakamo, kaj bodo rodili novi pogovori.

Izhodišča misel NATO je, naj bi na

re nikdar ni vedel, ali jih cenzura ne bo zasledila, in nekdo je bil nekaj mesecev v Bileci. Potem je bil novinar in urednik pri mariborskem »Večerniku« in ob začetku vojne se je začela odiseja mladega prostovoljca. Zlom stare Jugoslavije je doživel v Bosni, odkoder se mu je potem uspelo vrniti v Murko Soboto in Rakitico. Pozneje se je zaposlil na nekem madžarskem veleposlaništvu. Proti koncu vojne je končno dobil stik s SNOS in že se je znašel na delu pri jugoslovanski kontrolni vojaški komisiji v Budimpešti. Nato je bil tu trgovinski atašee našega veleposlaništva. Po kratkem intermezu v Beogradu je bil od 1949 do 1952 ekonomski svetnik jugoslovanskega veleposlaništva v Buenos Airesu, od 1952 do 1956 generalni konzul v Zürichu.

Tu nastopi ustvarjalna sprememba, namreč ukvarjanje s politično prakso na domaćih tleh. »Nič diplomatov tako ne koristi in s ničemer si ne pridobi toliko zaupanja in ugleda, kot s temeljitim poznavanjem gospodarskih in družbenih razmer v lastni državi«, je Čačinovičeva izkušnja. Leta 1957 je postal predsednik pomurskega okrajnega odbora, španonski župan. Dobra štiri leta pomeje je član republiškega izvršnega sveta — najprej sekretar za kmetijstvo, nato predsednik odbora za gospodarstvo, pa predsednik odbora za družbene službe. Ko je bila desetletnica notranjopolitične prakse še skoraj mlina, ga je spet zamikala zunanja politika. Postal je svetnik državnega sekretarja za zunanje zadeve in je vodil pri njem sektor gospodarskih odnosov s tujino. Na delijski konferenci za trgovino in razvoj (UNCTAD II.) je bil namestnik Jazne Stanovnika, šefa naše delegacije. Tik preden je takratni zahodnonemški zunanji minister Willy Brandt junija leta 1968 prišel na svoj prvi obisk v Beograd, ga je predsednik republike imenoval za prvega jugoslovanskega veleposlanika v Bonnpu po prekinitvi odnosov v letu 1957. Tudi takrat, ob našem priznanju NDR, je bil bonski veleposlanik Slovenec — Dusan Kveder.

Ko se Rudi Čačinovič ozira k začetkom svojega bonškega obdobja, se mu zdi, da se je razmerje med ZRN in Nemčijo in Jugoslavijo bolj spremenilo, kot bi bilo sprito kratkega obdobja le nekaj let pričakovati. Prav letos 1. februarja bo namreč poteklo pet let, od kar so bili vzpostavljeni diplomatski odnosi med Jugoslavijo in ZRN. Tri konzularna predstavništva smo takrat premogli v tej deželi, zdaj jih imamo še enajst. Zraven smo dobili še prvi jugoslovanski informacijski center. Vrednost trgovinske menjave med državama se je povečala s 400 milijonov dolarjev na 4 milijarde. Število nemških turistov se je s trideset milijoni povzpelo na poldrugi milijon. Med podjetji je bilo sklenjenih 126 pogodb o industrijsko-tehničnem sodelovanju. Več meet je začelo razvijati partnerske stike. Po enajstletni prekinitvi diplomatskih odnosov — ki je povzročila diskriminatorska in nes pametna zahodnonemška »Hallsteinova doktrina«, je bilo normalizacijskih nalog precej.

Osemdnja veleposlanikova skrb pa so vsi čas bili naši delavci — od leta 1968 se je njihovo število povečalo s 100.000 na 450.000. Glede njih je bilo največ doseženega — od sporazumov o njihovi socialni zaščiti in izenačanju s nemškimi delavci kar se tiče službov, do začetkov urejanja bolševki vprašani in ukrepov, po katerih so precejšnji meri onemogočili ilegalno zaposlovanje.

Tudi zahodnonemško ravnanje s ustaški teroristi še ni zadovoljivo — toda v primerjavi s preteklostjo se je marsikaj spremenilo. Ponovito morilsko-pogibalska napada, kakršnega so pred desetimi leti uprtili na Schlossstrasse, si je danes težko predstavljati. Na vladni ravni je prišlo do pomembnega sodelovanja, Čačinovič omenja samo sporazum o pravni pomoči. Genscherjev obisk v Beogradu in Gorenčev obisk v Bonnpu — ustaški terorizem je spoznan za kriminalni, ki ga je treba kot kriminal obravnavati.

Rudi Čačinovič ni povsem zadovoljen s svojo »zagospodeno«. Toda kdor je delal s polnim zagonom, nima česa obžalovati. Razvil je mnogo originalnih, neformalnih a uspešnih oblik sblizevanja. Priznanja je deležen s vseh strani. Skorajšnjega prvega obiska bonškega kancelarja v Jugoslaviji sicer ne bo dočel več kot veleposlanik. Vendar pa bo to kulminacija tudi njegovega dela. Bogate izkušnje prvega obdobja druge faze jugoslovansko-zahodnonemških odnosov — rečimo mu: Čačinovičev obdobje — bodo njegovemu nasledniku zelo uporabno izhodišče za reševanje prihajajočih problemov.

SLAVKO PRAS

KNJIŽNI ODMEVI

IZDAJA CANKARJEVA ZALOŽBA

LETO IV, ŠTEVILKA 1

Urejuje TONE GLAVAN

Trije pogovori ob treh romanih

Svoje romane, ki so pravkar izšli pri Cankarjevi založbi, predstavljajo Mira Mihelič, Vitomil Zupan in Beno Zupančič

Vsi trije romani so izšli še pod uredniško roko zdaj že pokojnega urednika-svétnika Ceneta Vipotnika — Pisatelj Beno Zupančič je svojo knjigo, roman »Golobnjak« posvetil »spominu Ceneta Vipotnika za pisateljsko razumevanje in pomoč, za zvesto prijateljstvo« — Ob izidu treh novih romanov ter Inkretovih »Gledaliških feljtonov« je Cankarjeva založba priredila tiskovno konferenco in so o tem poročali naši dnevniki in ljubljanska radijska postaja, saj je bil izid kar štirih izvirnih novitet resničen kulturni dogodek — praznik slovenske knjige, slovenske besede — Naši knjigotržci so bili ob tem prazniku brez pravega posluha: ob izidu kar štirih novih slovenskih knjig se jim ni zdelo vredno opozoriti občinstva niti s posebej aranžiranimi izložbami — Inkretove »Gledališke feljtone« smo bralcem »Knjižnih odmevov« že predstavili — To pot so na naša vprašanja radi volje odgovorili in predstavili svoje romane Mira Mihelič, Vitomil Zupan in Beno Zupančič

Pisateljica Mira Mihelič o svojem romanu „Vrnite se, sinovi“

Ste tudi v svojem novem romanu »Vrnite se, sinovi« ostali zvesti temi, ki ste jo venomer radi in plastično obravnavali, risali in analizirali — meščanskemu ambientu polpreteklosti?

Da, vendar se v tem svetu roman samo pričenja, nato pa sega v današnji čas.

Torej ste s svojim peresom posegli v najnovejši čas. Bi hoteli na kratko, v skopih besedah opisati vsebino svojega najnovejšega dela in — če je mogoče — povedati nekaj besed o glavnih junakih?

Če bi hotela s enim samim stavkom označiti vsebino, bi rekla: tragikomedija družinskih odnosov. Se pravi, tragedija, ki se večkrat sprevrže v smešnost, kadar se hočemo po vsej silni polastiti ljubljene ali celo neljubljene osebe — to je nagon po lastnini, nevarnejši v našem malem osebem svetu od nagona po posedovanju mrtvih predmetov. In kdor hoče imeti vse, ponavlja vse izgubi, čeprav ima na videz polne roke. V romanu seveda prikazujem svojo misel, ali bolje, svoje življenjske občutke, skozi prizmo posameznih usod. Potem se zgodijo nekaj kar je znano tudi drugim romanopiscem: da začnejo osebe, ko si jim že dal osnovne poteze značaja, ko si jim oblikoval zunanost in jih postavil v neko okolje in neki čas, živeti in delovati s svojo voljo in logiko, ti pa sediš tam in le zaplenuješ njihova dejanja, misli in besede. Tako je verjetno junakinja romana, Gita, ljubica, žena in mati sinov, ki so odšli od nje in naj bi se vrnili, od tistega trenutka, ko sem začela roman pisati, do njegovega konca, rekla in napravila več stvari, o katerih se prej meni, njeni avtorici, še sanjalo ni, da se bodo zgodile. Roman sem pisala v prvi osebi, ker sem tako mogla zelo strnjeno ob eni vodilni usodi namizati vse druge. Giteine starše (torej meščanska polpreteklost), njene moža, oba ljubimca in sinove. Njen nasprotni pol in soprog, Aleksander Jordan, je za to ženo, kakor za vsako, ki hoče biti predvsem ženska, se podredila in tako po obrnjenih poti dobili svojega partnerja v oblasti, VELIKI mož, zakaj kakšno ceno naj bi imela sicer njena znanja? Torej ni slučaj, da sem iz Aleksandra Jordana napravila enega naših prominentnih ljudi, ampak samo v kulturi, prosim. Od staršev odbija se in razhajajoče usode sinov so mi bile posebno blizu, ker imam tudi

sama sinove, ki pa ni treba, da jim klidem, naj se vrnijo, ker so kar ostali in, upam, bodo zmeraj ostali z menoj. Vsebine pa ne bom pripovedovala — o tej naj se bralci sami počejo.

Se boste še vračali v svoj priljubljeni svet — svet polpreteklega meščanstva?

Da, v novem ali pravzaprav starem romanu, ki bo letos izšel pri Cankarjevi založbi in bi ga lahko imenovala svojo Sago o slovenskem meščanstvu. To bo delo, ki bo obsegalo pravzaprav šest, deloma že objavljenih del v nošeti, deloma pa v obdobjem prve svetovne vojne, ki je sto letom mojega opusa o meščanstvu še manjkalo. To je pravzaprav moje življenjsko delo in bo obsegalo čez tisoč strani.

Nekateri sodijo, da vsak pisatelj svojo pripoved avtobiografsko pobara, drugi spet menijo drugače: da je takšno barvanje odveč in da se v avtobiografskih člankih ne kaže pisateljeva odlika. Kako sodite sami o tem? Zdi se, da se bolj nagibate k prvemu? In kako je bilo npr. po tej plati pri vašem zadnjem romanu?

Vsak pisatelj uporablja dogodek in nadrobno, ki jih je ali doživel sam ali opazil v svoji okolici ali povzel po pripovedovanju svojih znancev. Tudi v samem slogu in načinu pisanja, v pripodobah, ki jih uporablja, so avtobiografske poteze. Čiste objektivnosti

v leposlovju ni, seveda pa se lastnim doživljanjem in opažanjem pridružuje domišljija, da nastanejo liki in dogodki, o katerih potem pravimo, da so izmišljeni. Thomas Wolfe je nekoč napisal svojim prijateljem, ki so mu očitali, da je v svojem romanu »Ozri se proti domu, angela« opisal svoje in sosedne: »Vi sicer veste, kje sem vzel glino, ampak kipi, ki sem jih iz nje napravil, so moji.« S tem se strinjam: vse, kar jemlje iz svoje bližine in daljne okolice, je samo material, ki ga pregueta in preoblikuje v novo podobo. Zato se prav ujemam, če mi kdo očita avtobiografskost tako poenostavljeno, da s prstom pokaže na to ali ono osebo iz moje okolice in pravi: »Aha, že vem, to je ta in ta!« Ali pa če misli, da je junakinja mojega romana, ker pišem v prvi osebi, moj avtoritet. Zelo bi ugovarjala, če bi me kdo hotel imeti za gospo Gito.

Pa na kraju še tisto človeško vprašanje: kako zmolete vse to — pisanje, preučevanje — v prirobo obilice dela doma, v PEN klub, Društvo slovenskih pisateljev in še drugod?

Kako? Z občutkom, da človek naj-več napravi, kadar ima preveč dela. Morda je sicer narobe, da se na toliki strani razhajam; pravijo mi, da bi morala pustiti vse drugo in se posvetiti le svojemu polivitemu življenjskemu smotru — pisanju. A zdi se mi, da se naša ustvarjalnost ne izraža samo za pisalno mizo, temveč v vsem, kar poskušamo napraviti koristnega in zanimivega v stikih z ljudmi. Ljudje in dogodki me nenehoma privlačijo in zanimajo in verjetno ne bi imela toliko pobude za pisateljsko delo, če ne bi živela tako aktivno in celo nemirno sredi življenja.

Pisatelj Vitomil Zupan ob romanu „Potovanje na konec pomladi“

Vaš pravkar izšli roman »Potovanje na konec pomladi«, ki je imel po predgovoru »Tajna« ste napisali že pred drugo svetovno vojno. Je morda roman zaradi tega doživel kakšne variante?

Ni variant. Prvotno napisani tekst je bil predložen Cankarjevi založbi in tak je šel v tiskarno brez črtice popravkov ali sprememb. V kritičnih oddelkih napak in kakšnih pet ali šest »ako« spremeni v »če«. Zakaj prihaja knjiga v javnost tako pozno?

Mislím, da je pri leposlovju težko govoriti o zgodnosti in poznosti. Habent sua fata libelli, knjige imajo svojo usodo. Villonove pesmi so čakale stoletja, preden so stopile pred bralca — kot »zelo moderne«. Večina leposlovja, napisanega v prehodnih obdobjih (kakršno je po mišljenju neštetih mislecev tudi današnje), pa stopa pred javnost že »zastarela«, čeprav komaj nastala.

In kaj je po vašem mnenju roman še razen portretiranja slovenskega intelektualca?

5 TISKOVNE KONFERENČE V TRUBARJEVEM ANTIKVARIATU. OD LEVE PROTI DESNI SEDJO: ANDREJ INKRET, VITOMIL ZUPAN, MIRA MIHELIČ IN BENO ZUPANČIČ

Na to vprašanje avtorji težko odgovorjajo. Kaj JE neka knjiga, povedo bralci in ocenjevalci v filitru časa. Kaj BI HOTELA BITI — pa po izidu ni več zanudvo.

Imate v svoji delavnici še kakšen tekst, ki še ni doživel objave, pa bi radi, da bi ga ljudje brali?

Da, imam še vrsto obsežnejših tekstov. Najprej bi želel čimprej izdati roman »Klement«, o čemer sva bila že dogovorjena s Cenetom Vipotnikom za leto 1973. »Klement« je pravzaprav prvi del trilogije s skupnim naslovom »Odprava onstran življenja«; drugi tekst ima naslov »Levitane« (za tega imam že pogodbo s CZ), tretji pa »Važno je priti na grlo«. Potem teč čaka na tisk še več proznih tekstov npr. »Crna mlaka«, »Tah«, »Večni čas«, »Metulji in zidovi«, »Človek letnih časov«. Nekaj tekstov je izgubljenih (obširnejši »Cap non«, »Sorž Gangrena« itd.). Drame izhajajo zaporedno pri mariborskih Obzorjih. Potem je pripravljen za tisk še več pesniških zbirk in knjig filozofskih esejev, med katerimi se mi zdijo najpomembnejše: »Logika«, »Teorija abstraktivnosti«, »Psihologija«, »Uvod v estetiko« in »Etika«. (V knjigah bi rad izdal tudi po pet radijskih in pet televizijskih iger. Založnika še nimam.)

Kakšna so vaša pisateljska načela, vaš pisateljski program? Kaj želite s svojim pisanjem postdariti, kaj doseči in kakšno vlogo pa nalogo prisajate pisatelju v sodobni družbi?

Cim bolj dozorevam (naj se vam to ne zdi čudna beseda pri moji rojstni letnici), tem bolj se oblikuje v meni želja »pisati življenje« ne pa oblikovati zgodbe, iz te miselnosti izvira tudi moj sedanj in prihodnji delovni program. Dolgo sem veroval v umetniško poslanstvo. Kasneje sem se te sladke in udobne vere otresel. Položaj pisatelja v sodobni družbi je docela enak položaju vsakega delovnega člana neke človeške skupnosti, manjše — kot je narodnostna, pa tudi večje — kot je svetovna. — Čedalje

manj zanimivi postajajo (v svetu in doma) pisatelji, ki na kateri koli način beže iz okolice in dobe, katerih produkti so; čedalje bolj dolgočasne postajajo ustvarjalne zgodbe; čedalje bolj se uveljavljajo knjige, ki so nastale iz potrebe po resnici. S tem hočem reči, da odмира staromodno leposlovje, porojeno iz olimpijsko-božanskih aspektov »lepote«. — Nesmiselno je govoriti, da je umetnost biološko ali socialno pogojena; so tudi bitja in družbe brez umetnosti (npr. mravlje). Zdaj, če hoče družba pomesti umetnost kot potrebno ali celo neogibno potrebno, ima umetnik drugačen družbeni položaj — kakor če ga družba samo tolerira in sam polnuje svoje delo kot hobby (ali kruh). Vse to spada na področje dogovora. Najbolj ustvarjalno potentni umetniki se ne menijo za družbene definicije svojega delovnega področja.

Kako pisate? Z lahkoto, s težavo? Hitro, počasi? Ob trdem premišljanju in luščeh stavke za stavkom, misel za mislijo?

Različno. So teksti, ki se tako rekoč slijejo v enem slapu, drugi terjajo veliko premisleka in priprave. Docela spontano (»izbruhano«, v enem zabihu vrženo na papir, v trenutku »porojeno«) delo nastane redko kdaj. In še takrat je (vede ali nevede) to navadno plod cele vrste doživetij in intenzivnih premišljanj. Seveda je za pisateljsko delo značilno, da je splošno zelo lahko, z znanjem pa rastejo težavnostne stopnje; verjetno izvira ta značilnost iz preprostega dejstva, da pomeni pisateljsko delo hkrati tudi lastno solanje (glasbeniki se učijo veččinam v glasbenih šolah). Od spontanega pisanja (npr. pesmic, zgodbe itd.) do visoko profesionalnih tekstov je razpon manj viden, pa moreče večji ko med zabijanjem žebjev in atomsko fiziko.

Si s peresom režete svoj vsakdanji kruh?

Da. Od 1. februarja 1947. To je bilo zvezano svedoča s precejšnjimi težavami.

Pisatelj Beno Zupančič o svoji knjigi „Golobnjak“

Svojemu zadnjemu romanu, ki je izšel pri Cankarjevi založbi, ste dali naslov »Golobnjak«. Zakaj?

Golobnjak je golobja hišica, dom, gnezdo, prebivališče itn. Vendar nekaj posebnega, kot so tudi golobje nekaj posebnega — na pol divjega, na pol udomačenega. Pomen naslova, ki sem ga dal knjigi, skratka ni tako preprost, da bi ga lahko razložil v enem stavku — najbrž je večsmiseln. Najboljše bo, če ljubljane knjigo prebere, potem pa se z njim pogodiva o tem, ali sem z naslovom zadel v črno ali ne.

Ste predvsem pisatelj Ljubljane, saj ste pred svojimi bralci spet razgrnili panoramo mesta, galerijo junakov v njem in naslikali sodobno življenje sodobne Ljubljane a vso žgočo skrito in očitno problematiko. Se nameravate Ljubljani, svojemu dragemu mestu, posvečati v svojem pisanju tudi v prihodnje?

»Golobnjak« je moj četrti roman iz Ljubljane — če je tako sploh mogoče govoriti (»Sedmina«, »Mezlica«, »Potres«). Očitno sem se zaklel, da postanem »pravi« pisatelj, in celo ljubljanski. Najbrž je precej naravno, da ima človek mesto, v katerem živi, rad. To ne pomeni, da se ne bi kdaj počutil v njem tudi kot izganec. To ne pomeni, da ni lahko ta ljubezen — kot pač vsaka ljubezen — tudi vroča, neustlišana, bridka, pomirjena itn. Kar se tiče prihodnosti — prepustiva kar besedo njej sami. Lahko bi se preveč smotil.

Kako gledate na pisateljevo poslanstvo v sodobni socialistični družbi in družbi sploh? Kaj je prva in glavna pisateljeva dolžnost? Ispovedovanje? Analiza družbe in njene problematike — s človekom v središču? Ali zagovarjate zgolj pripovedi?

Kadar pravim pripoved, imam v mislih pripoved, ki ima svojo vsebino, svojo obliko, ki vsebuje še marsikaj svojega. Ne prazno besedičenje. Če mislijo o tem različni pisatelji različno, je to pač njihova stvar. Najbrž ima vsak svoje misli o tem, svoje izkušnje, svoje »bolečine«. Poslanstvo pisateljstva je človeško poslanstvo ali vsaj hotenje, da bi tako bilo. Na »pisateljstvo« potemtakem gledam kot na

Knjižni salon v Trubarjevem antikvariatu

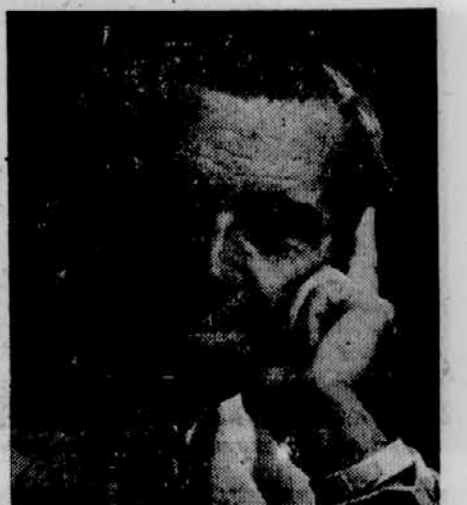
Na nedavni tiskovni konferenci smo slišali tožbo, češ da knjigarne po Sloveniji, a tudi po Ljubljani, nimajo v zalogi vseh slovenskih izvirnih knjig, ki pa se še stiskajo po založniških skladiščih. Očitek je bil kajpak na mestu, saj mnoge knjigarne slovenskih izvirnih knjig ne »ponarajo«, ker se jim to sne sčisto, ker jim takšne knjige bremenijo zaloge in zmanjšujejo koeficient obračanja. Tudi to je res, če hočemo razumeti včasih res nezaviden položaj naših knjigarn.

Zato je nekdo na tiskovni konferenci predlagal uvedbo nekakšnega butika slovenskih izvirnih knjig — npr. v prostorih Društva slovenskih pisateljev. Ker pa so ti prostori le malce od rok, razmišljajo v Trubarjevem antikvariatu o organizaciji posebnega salona slovenskih izvirnih del. Tu bi bile na razpolago vse knjige slovenskih besedilnih ustvarjalcev, ki se niso razprodale. V antikvariatu, ki se ne ukvarja samo s antikvarnimi knjigami, temveč tudi s novimi (predvsem za izvoz!) pa imajo tudi strokovni kader. In antikvariat pozna domala vsak ljubljane, pa še po Sloveniji gre glas o njem, da o tesnih zvezah s tujino na tem mestu niti ne govorimo. B. T.

Naš stari znanec Jürgen Thorwald se nam spet predstavlja — tokrat z delom „Pacienti“

Zanimivo faktografsko delo je izšlo v naši popularni zbirki »Biosa«

Jürgen Thorwald, pisec nepozabnih »Detektivov«, »Ure detektivov« in drugih popularnih del s področja medicine in kriminalistike, stopa tu pred slovenskega bralca z novim očarljivim faktografskim delom. Za svoje junake si je tokrat izbral slavne paciente, slavne zato, ker so bili prvi ljudje, katerim je moderna medicina skušala pomagati s takimi ali drugačnimi popravilom srca, z umetnimi ledvicami ali s presaditvijo ledvic, s presaditvijo srca, pljuč ali jeter, z umetnimi srčnimi zaklopkami ali celo z umetnim srcem. Thorwald nas gredečo se

PISATELJ JURGEN THORWALD

znanja z velikimi imeni sodobne medicine v Ameriki in Evropi, še več pa govori o tistih njihovih pacientih, na katerih so prvi preizkusili svoje genialne zamisli. Živo in verodostojno opisuje te paciente, njihov dramatični boj za življenje, njihovo potrpežljivost, strah in up, smago nad smrtjo ali neodvratljivo smrt. Z njimi lahko sočustvuje nešteto podobnih sotrpilov in njihova rešitev, čeprav kratkotrajna, navdaja z upanjem vse človeštvo.

Čeprav bo medicina morala rešiti še marsikak problem, preden bo presajanje organov zares upravičilo vse velike upe, je vendar v zadnjih letih naredila velika korak naprej. Thorwald je za to svoje delo prinesel toliko virov, da jih zaradi preobsežnosti izjemoma sploh ne navaja. Ker pa so »Pacienti« kljub temu obsežno delo, jih slovenskemu bralcu izročamo v dveh ločenih knjigah.

Delo je prevedla Polona Terčelj, medtem ko je oprema delo Cvete Stepančič.

Pomemben družinski leksikon

TVOJ OTROK
OD A DO Ž

Pri Cankarjevi založbi je tik pred novim letom izšel priročnik, pravzaprav družinski leksikon »TVOJ OTROK OD A DO Ž«. Delo je po nemškem izvirniku prevedla Daša Komac-Hajrihar. Pri prireditvi slovenske izdaje so sodelovali Marica Benko, Ančka Čerin, Nuša Kolar, Marta Lešnjak, Miro Možina, dr. Borut Šali, dr. Bogdan Tekavčič in Janez Vivod. Uredniško je delo vodila Stanka Rendla, medtem ko je notranja oprema delo Dušana Osredkarja, zunanja pa Sava Sovreta. To je resnično knjiga, ki ne bo smela manjkati v nobeni napredni slovenski hiši, knjiga, ki bo nenehna spremljevalka vsake družine, ki bo želela imeti zdrave, dobre in lepo vzgojene otroke.

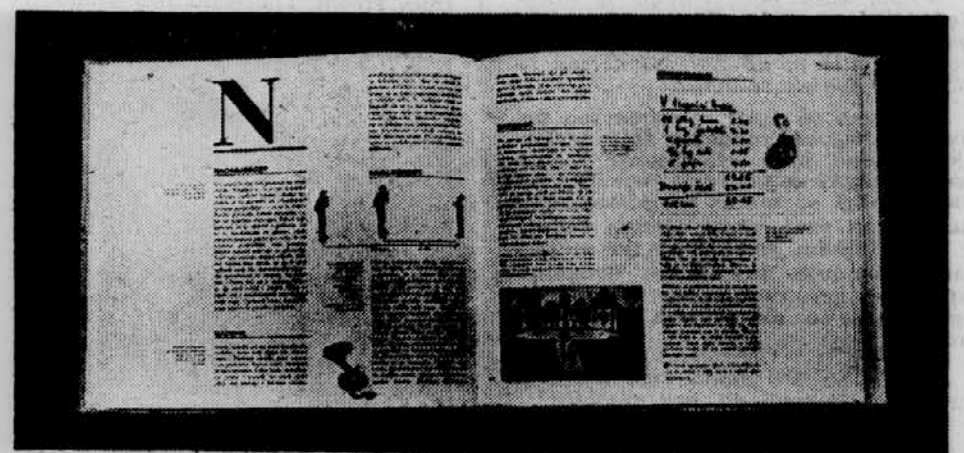

Danes se veliko bolj zavzeto ukvarjamo z otrokom kot pred nekaj desetletji. In prav je tako, zakaj v času avtomatizacije in vesoljskih raket se ni spremenil le svet odraslih, temveč tudi svet otrok, to pa zahteva razumevanje in pozornost odraslih.

Ob sodelovanju številnih strokovnjakov je nastalo to v obliki leksikona zasnovano delo, ki odgovarja na številna vprašanja o zdravem duševnem in telesnem razvoju otrok. V knjigi so po abecednem redu nanizana gesla, ki zajemajo vse, kar morajo starši in vzgojitelji vedeti o razvoju in rasti otrok, o učenju, šoli, igri, družini, otroških boleznih, o raznih zakonskih predpisih, ki zadevajo varstvo otroka, matere, družine, o mladinskih organizacijah, tabornikih, športu in igrah, skratka, od nege dojenčka do izbire poklica. V njej je zbranih sto in sto praktičnih in koristnih nasvetov. Ker so razvrščeni pregledno, po abecednem redu, so ta-

koj pri roki. Besedilo se opira na sodobne izsledke pedagogike, medicine, psihologije in drugih ved, vendar je napisano preprosto in poljudno. Gesla dopolnjujejo številne fotografije in ilustracije. Odlika dela pa ni zgolj njegova praktična uporabnost v vsakdanjem življenju, temveč delo tudi spodbuja k razmišljanju ob raznih ustaljenih navadah in naziranjih o vzgoji in negi otrok, ki jih je bilo treba na temelju znanstvenih dognanj v zadnjih letih ovreči ali spremeniti. Tako torej leksikon ni le dragocen pripomoček za neizkušene mlade starše, temveč je tudi svetovalec izkušenim pedagogom.

Kljub temu, da je delo zasnovano v obliki gesel, razvrščenih po abecednem redu, je vendarle zaokroženo. Zaradi svoje uporabnosti in poljudnosti, zaradi svoje široke zasnove je tehten prispevek h kulturni življenju, saj v celoti ustreza zahtevam sodobnega mladega in odraslega človeka. S. R.

DVE STRANI LEKSIKONA »TVOJ OTROK OD A DO Ž«

V kratkem pri Cankarjevi založbi
Ladewig-Hobi-Dubacher-Faust:

DROGE MED NAMI

Po drugi svetovni vojni se je zloraba drog v Evropi močno razširila in se razvila v resno grožnjo. In vendar smo šele na začetku tega razvoja, a s tem tudi na začetku boja proti temu najhujšemu družbenemu zlu. Pojmu alkoholizem se je pridružil nov pojem: zasvojenost z drogami. Ta se pojavlja danes v vseh socialnih slojih, v mestu in na podeželju ogroža ljudi vseh starosti. K drogam ne štejemo samo mamili, droge so tudi zdravila. Udomačile so se kot sredstva za lajšanje nevednosti in sproščanje napetosti, a pretirano uživanje navidez-

...o nedolžnih drog vodi do zasvojenosti z vsemi njenimi razkrojevalnimi oblikami.

Zdravniki, psihologi in sociologi psihiatrične klinike pri univerzi v Baslu so zbrali izkušnje tamkajšnjega oddelka za droge ter misli in ugotovitve, izrečene na številnih diskusijskih večerih o teh problemih. Vse to gradivo so strnili v zanimivo knjižico. Tako zasnovano delo osvetljuje medicinske, psihološke in pravne vidike novega socialnega problema: problema drog med nami.

SLOVENSKO SLIKARSTVO

Reprezentativna knjiga velikega formata (31,5x26 cm), ki prikazuje vso slovensko slikarsko umetnost od njenih začetkov do danes. Pregledno na planski spremna beseda. Na koncu kratki povzetki v angleškem, francoskem in nemškem jeziku. 104 barvne celostne slike, 32 črno-belih reprodukcij, luksuzna izdaja, kot je ni mogoče narediti. Cena: 200.— din.

ZIVI ORFEJ
ANTOLOGIJA SLOVENSKE
POEZIJE

Če smo Slovenci res narod pesnikov, potem nas ta knjiga dostojno predstavlja. Na več kot 1200 straneh, razkošno vezanih v umetno usnje, so zbrani biseri slovenskega pesništva od ljudske pesmi, preko velikanskih Prešernov in pesnikov moderne, mimo medvojnih, vojnih ter povojnih tja do najnovejših umetnikov slovenske besede. Vse zbirke pesništva slovenske duše v knjigi, ki jo boste neštokrat ponovno jemali v roke. Knjiga, ki nas enakopravno postavlja v družbo vseh narodov sveta. — Cena 180.— din.

James Tridina:
BAJKE IN POVESTI
O GORJANCIH

Med vsemi doslej je edino pisatelj James Tridina znal zbrati in napisati najlepše slovenske ljudske bajke in pripovedke. Slikar B. Kobe, ozko povezan s pokrajino, iz katere so Tridinove bajke, je to bogato izdajo najlepših slovenskih bajk ilustriral s 30 barvnimi slikami, ki jih je umetnik napravil posebej za to priložnost. Tako je ta knjiga edinstven biser, plod sovočja dveh umetnikov, ki imata enak poslušal za globoko vrednost ljudske umetnosti in modrosti. — Cena: 100.— din.

Marjan Mušič:
ARHITEKTURA SLOVENSKEGA
KOZOLCA

Edinstvena posebnost Slovenije, slovenski kozolec, je tu podrobno predstavljen in opisan. Stara naša posebnost, ki žumira, je tako ohranjena v sliki in besedi pri prihodnje rodove. Knjigo je napisal univerzitetni profesor inž. M. Mušič, odlični poznavalec našega ljudskega stavbarstva. Posebej poudarja povezanost te ljudske stavbe s troboje, kozolec s slovensko pokrajino in prikazuje, kako se kozolec vključuje v njeno edinstveno lepoto. 19 barvnih slik! 92 črno-belih slik! Vse besedilo je ponovljeno tudi v angleščini. Zato je ta knjiga edinstveno darilo, ki ga lahko poklonite tistim vašim prijateljem, ki ne znajo slovensko. — Cena 125.— din.

Kenneth Clark:
CIVILIZACIJA

Ko nas avtor vodi od padca rimskega cesarstva do današnjih dni, ne poskuša dati popolnega pregleda, temveč se posveča odličnim obdobjem. Ob teh zgodovinskih ozadjih nam prikazuje človeka, ki je dalj razvoju civilizacije novo energijo in razširil naše razumevanje sveta. Prikazuje stvaritve genija v arhitekturi, kiparstvu, slikarstvu, filozofiji, književnosti, glasbi,

njak in v nji razloži, kako je Prešeren knjigo pripravil in kakšno uso- do je imela na knjižnem trgu. Knjiga obsega 212 strani in je vložena v eleganten etni iz usnje. — Cena 200.— din.

Ulrich Becher:
SVIZCI
(v dveh knjigah)

Prepričljiva, epiko zasnovana pripoved o grozljivem in absurdnem lovu na ljudi v času tesno pred drugo svetovno vojno. Nekateri dogodki se odvijajo tudi na naših tleh in s tem je delo hkrati projekcija občutja naših ljudi v slutnji velikih dogodkov, ki so se ostro ssekal tudi v našo zgodovino. — Cena: 158.— din.

René Fülöp-Müller
SVETI SATAN

Imenitna knjiga o bradatemu muškicu in doživljenu svetniku Rasputinu, ki je imel pri carju toliko veljavo, da je lahko odlašal in nastavljal celo ministre. Poleg hotilnega »kmečkoga kancerja« Rasputina pa sta v knjigi hkrati opisani še dve zanimivi osebnosti: razni ruski car in carica. — Cena 63.— din.

Alvin Moscow:
TRGOVCI S HEROINOM

Makova polja v Turčiji, skrivne poti v Beirut, tajni laboratoriji v okolici Marseille in evropske mamliske tržnice v ZDA — to je prizorišče te knjige, ki prikazuje dejavnost neke nedavno razkrite tihotapske tolpe, njene vsakodnevne zvižaje, pa tudi zvižajnost policije v boju zoper trgovce s mamili. — Cena 61.— din.

Pavle Zidar:
MOJI BESI

Zidar si je s svojimi dvajsetimi knjigami utrdil pisateljsko ime, čeprav publika skoraj vsako njegovo delo sprejme nezaupljivo. Izkazal se ni samo z zanesljivim opazovalnim darom, zdaj z izvalno, zdaj poetično besedo, primerno predmetu, ki ga obravnava, ampak je, kakor da je samo ob sebi umevno, pokazal na nekatere pekoče probleme povojne slovenske družbe, posebno podeželja.

Kratki roman Moji besi ne sodi do- la v to kategorijo, ampak nakazuje nov premik v prizadevanju avtorja tega plodovitega pisatelja. Od rezkega realizma ali bolj naturalizma in znanje opisnosti, ki sta tudi v tem besedilu še vedno prisotna, se spušta avtor v meditacijo in filozofsko razmišljanje. To je nekakšen pogovor s samim seboj o velikih vprašanjih življenja: rojstvu, smrti, ljubezni, umetniškem ustvarjanju itd., ki se odvija na obhodu s prijateljem živnozdravnikom po soški dolini. Kjer je dosežena urjenost misli z ustreznim, skrbnim šim izrazjem, se srečujemo z nekaj stranimi najbolj vznemirljivimi, kar je Zidar do zdaj napisal. — Cena: 25.— dinarjev.

Peter Božič:
JAZ SEM UBIL ANITO

Kratki roman Petra Božiča bo v celotnem pisateljevem opusu ostal najbrž

znanosti in tehniki. Ko avtor povezuje umetnost z zgodovino civilizacije, mu odlični občutki za duha, ki ga umetnine utelešajo, omogoča, da nam prikaže podobo, stavbo ali kip z mikom novega odkritja, pa naj bo to nekaj, ki ga poznamo, ali nekaj, česar se nismo videli in vedeli, a je vendarle veličastna stvaritev.

Knjiga je napisana temperamentno, živo, zgoščeno in nazorno. Knjiga je v širšem smislu vrhunska pedagoška mojstrovina. — Cena 210.— din.

Jean Racine:
FEDRA

Fedra je od vsega sijajnega opusa velikega klasika francoske tragedije najbrž najboljše dojetje današnjega človeka. Antična tema, povzeta po starem Evripidu in Seneki, je dobila v Racinovem stvariteljskem geniju drugačne razsežnosti, saj velja delo naziv čustviljivi starosti še vedno za mojstrovino brez primere. Pri tem ne šteje samo pesniška moč besede in lepota verza, pač pa veliko bolj psihološka proničljivost avtorja, ki je v mitološko postavbo nesrečne Fedre, zaljubljene v pastorka Hipolita, znal odčitati npravi svojega časa, in ker vse, kar je resnično človeškega, ostaja živo, v nekem smislu torej tudi npravi naše dobe. Delo je mojstrosko prevedel Jože Udovč, študijo je napisal Janez Negro. — Cena 20.— din.

POEZIJE DOKTORJA FRANCETA
PREŠERNA

Reproducirani ponatis iz leta 1847 Slovenski knjižni trg je naša založba obogatila tudi z reproduciranim ponatisom Prešernovih Poesij iz leta 1847, tj. izdano knjigo v prvi lakni obliki, kot jo je imela ob prvi izdaji. Prvo izdajo smo namreč prefotografirali, jo natiskali na papirju, ki ga je vevška Papirnica posebej za to naredila in je močno podoben tedanjemu papirju, knjigo broširali, ker je bila broširana tudi nekoč, in jo vložili v eleganten etni. Reproducirana izdaja je izšla v isti nakladi kot leta 1847 — v 1200 izvodih. Novega ponatisa se bo razveselil vsak ljubitelj Prešernove poezije in vsak bibliofil, saj je to v resnici nadvse elegantna izdaja.

Za našo izdajo je napisal spremno besedo prešernoslovec dr. Anton Slod-

zelo viden. Zdi se namreč, da se je v njem zjedrilo človeško in ustvarjalno izkustvo, da so na svoj način razvidne vse faze pisateljeve razvojne poti od lirizirane proze prvih let do groteskno in s hotelem hladom zarisane življenja, skratka, izvrstna variacija na staro temo: životarjenje na robu, izgubljenost v svetu, eksistencialna stiska. Toda če se je Božič prej loteval upodabljanja svojih junakov, postopno, brezdelnežev, prostiut, abotnežev, po poli zločincev in podobnih kreatur od znanj, stoji zdaj ves med njimi z odprtim srcem in trezno mislijo. Gre za socialno prozo — če naj uporabimo preživeli terminus — na višji ravni, za človečnost brez solzavosti, za nedeklarativni humanizem v bolečem, dehumanizirajočem svetu. — Cena: 15.— din.

Janez Vajkard Valvasor:
TOPOGRAFIJA VOJVODINE
KRANJSKE

S tem reproduciranim ponatisom je ljubiteljem grafičnih del, posebej še spremljevalcem Valvasorjevega ustvarjanja, prikazano to obsežno delo, ki je prvič izšlo leta 1679 v Valvasorjevi grafični delavnici na Bogenšperku. Z delom, ki je posneto po originalu in prikazuje podobe gradov, trgov in mest na ozemlju nekdanje Kranjske, smo opozorili na pomembno, nesečeno in pozitivno delo Janeza Vajkarda Valvasorja. Eleganta, v umetno usnje vezana knjiga obsega 722 strani in stane 240.— din.

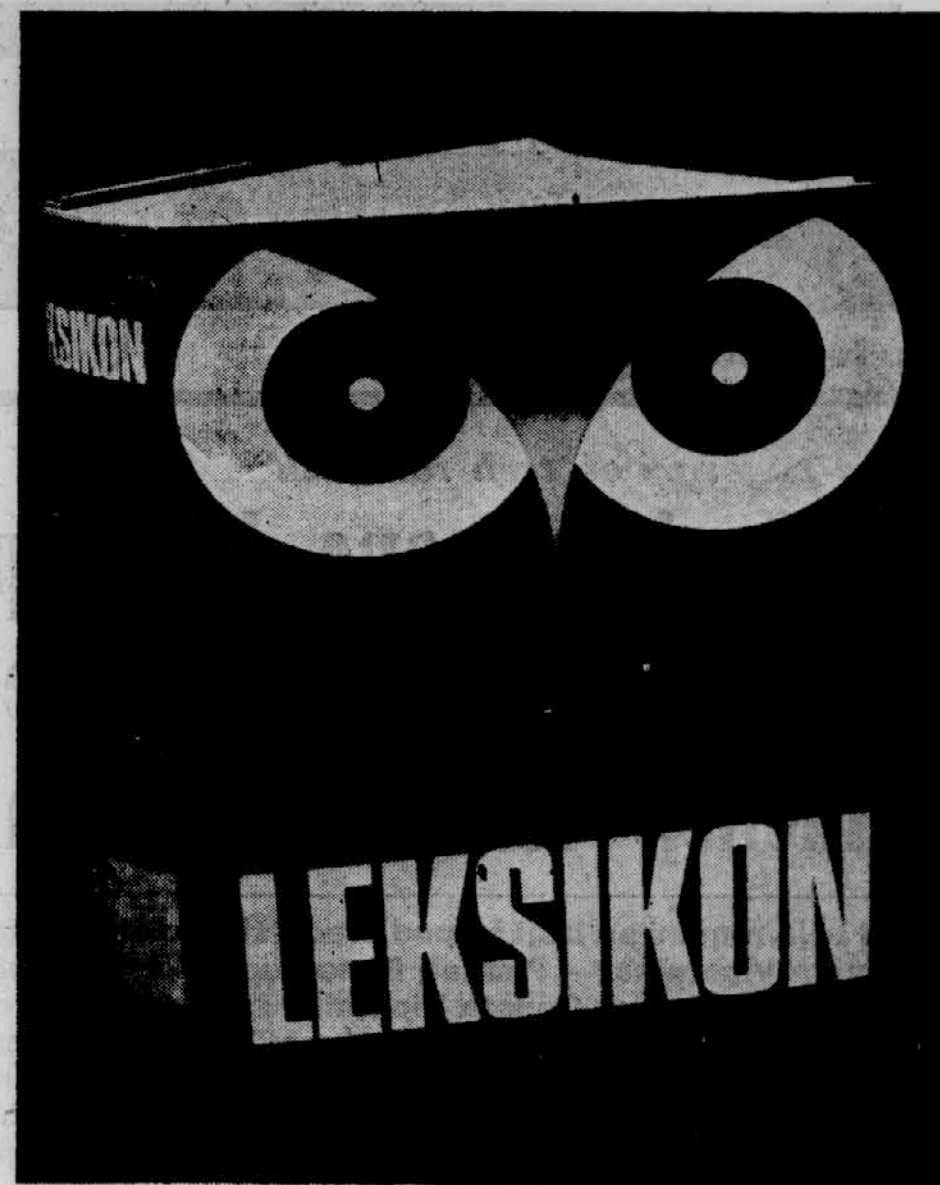
G. M. Vischer:

TOPOGRAFIJA VOJVODINE
ŠTAJERSKE

Izdaja Vischerjeve Topografije Štajerske pomeni pomembno obogatitev slovenskega knjižnega trga. V njej so širši javnosti prvič predstavljene številni štajerski gradovi, mesta, trgi in samostani. Knjigo bodo lahko s pridom uporabljali tudi na tujem, saj je na kraju objavljen povzetek študije v nemškem jeziku.

Delo, ki je tudi po tehnični plati nadvse skrbno pripravljeno, bo nedvomno razveselilo vsakega ljubitelja lepe slovenske knjige, pa tudi vsakogar, ki ga zanima naša kulturna dediščina.

Obseg knjige, vezane v umetno usnje, je 396 strani, stane pa 220.— din.

Leksikon Cankarjeve
založbe ne prinaša samo
znanja, temveč prinaša
tudi srečo

Naročniki na Leksikon Cankarjeve založbe, ki so do 15. decembra 1972 plačali najmanj sedem obrov, so imeli pravico do žrebanja 543 nagrad, in sicer:

1. TRITEDENSKO POTOVANJE ZA DVE OSEBI V SOVJETSKO ZVEZO (OD MOSKVE DO NOVOSIBIRSKA Z OBISKI ZAKAVKAZJA IN SREDNJE AZIJE).
2. DVE KNJIŽNICI V VREDNOSTI 5000 DIN.
3. PETDESET KASETNIH MAGNETOFONOV S KOMPAKTNO KASETO.
4. DESET KOLES PONY.
5. OSEMDESET TRANSISTORSKIH SPREJEMNIKOV.
6. STO LEKSIKONOV CANKARJEVE ZALOŽBE.
7. TRISTO KNJIŽNIH NAGRAD, VSAKA V VREDNOSTI NAJMANJ 100 DIN.

Žrebanje je bilo dne 5. januarja 1973 po propozicijah, ki so bile objavljene v posebni okrožnici, poslani naročnikom Leksikona Cankarjeve založbe, in v okrožnici, objavljeni v »Delu« 10. decembra 1972. Žirijo je vodil dipl. pravnik tov. Dino Kodarin, prisostvovali pa so še trije predstavniki iz vrst naročnikov in predstavnik založbe.

SREČA JE BILA »V ROKAH« IDE TABERNIK-ZAPRED

MARIA STRAUS, DOBITNICA PRVE NAGRADE — CAKA JO POT V SOVJETSKO ZVEZO

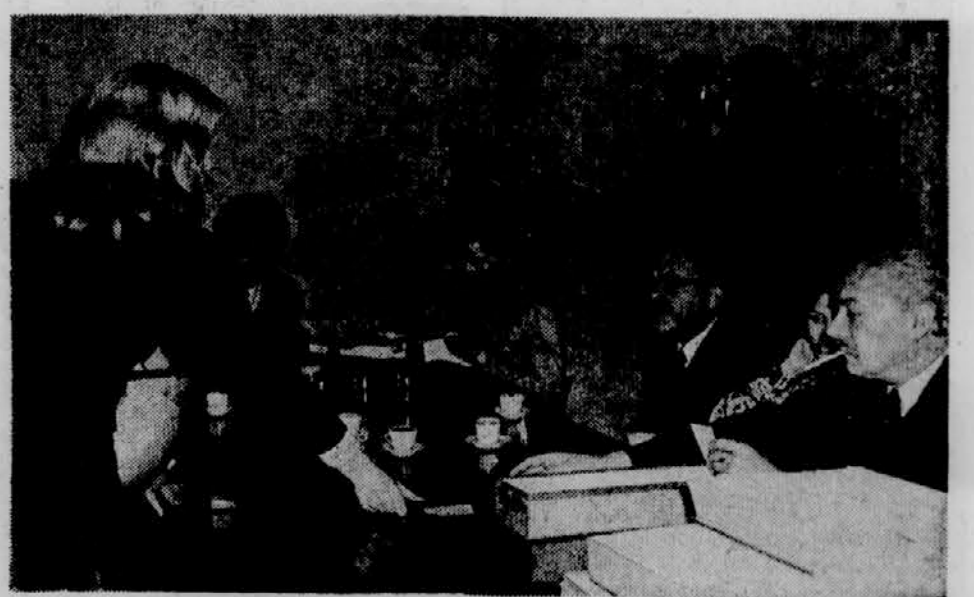
Žirija je pred začetkom žrebanja pregledala gradivo za žrebanje, tj. oštevilčene kartice naročnikov, ki so do 15. decembra poravnali najmanj sedem obrov. Kartice je vlekla iz bobna tov. Ida Tabernik-Zafred.

Rezultate žrebanja — tj. številke naročniških kartic — je žirija objavila v nedeljski številki »Dela« dne 7. januarja 1973.

Za prvo nagrado — tritedensko potovanje v Sovjetsko zvezo — je bila izžrebana številka 9705. To je bila tov. Marija Straus, uslužbenka na Zavodu SRS za transfuzijo krvi v Ljubljani. Njej in vsem, ki so bili izžrebani za nagrade, naše iskrene čestitke!

Nagrade bo Cankarjeva založba čimprej odpremlja na posamezne nagrade, medtem ko bodo tisti naročniki — izžrebanci, ki so se naročili po raznih knjižarnah, prevzeli nagrade tam, kjer so se na Leksikon naročili.

Torej: LEKSIKON CANKARJEVE ZALOŽBE NE BO POSTREGEL SAMO Z BOGATIM ZNANJEM, TEMVEČ JE PRINESEL TUDI SREČO.

ŽIRIJA JE BILA ZAPOSLENA VSE DOPOLNE

MINULI TEDEN V TUJEM TISKU - MINULI TEDEN V TUJEM TISKU - MINULI TEDEN V TUJEM TISKU - MINULI TEDEN V TUJEM TISKU

Konec hude more

Nekdanji italijanski zunanji minister ob sklenitvi miru v Vietnamu

Napoved o doseženem miru na azijskem jugovzhodu nas, potem ko se je zdelo, da tej boletni stvari na bo konca, a nas je prav na koncu še zaporedoma izpolnjevala s upi ter razočaranimi, zdaj izpolnjuje s ganjenostjo. Tako se zdi, kot da bi se v mednarodni politiki otresli težke hipoteze, hkrati pa to pomeni tudi konec hude more v moralnem življenju slehernega človeka.

S tem je bila odpravljena neka točka ostri napetosti, nenehno izpolnjena s tveganjem, dasiravno so se veliki protagonisti trudili, da bi jo ohranili pod nadzorom. Navzlic številnim in resnim težavam je bil vendarle storjen morda odločilen korak naprej za dosego miru v globalnem smislu ter za njegovo postavitev na solidnejšo podlago. Pot je zdaj odprta oziroma je mnogo manj zaprtja. Med drugim se velike sile, ki naj bi padle največja odgovornost, kot tudi vse dežele, ki žele aktivno sodelovati pri premagovanju spopadov, zdaj lahko posvetijo križni na bližnjem vzhodu, ki je še vedno resna in nevarna.

Prekinitev ognja v Vietnamu je torej nadvse pomembna tako sama po sebi kakor tudi zaradi tega, kar daje slutiti oziroma napoveduje in kar v določenem smislu omogoča. In ker je že bila odkrita metoda, namreč metoda pogajanj, ter ustvarjeno vzdušje miru na vojaškem področju in na področju zmanjšane napetosti, bo morala modrost na obeh straneh omogočiti tudi rešitev še odprtih političnih vprašanj. Če gre torej za resnično veliko zmago, ki jo so dosegli človeški razlogi proti silam nasilja in spopada, pa vendarle ostanje še preiskanje, ki jih je treba premagati, in napori, ki jih bo treba opraviti za dosego prave pomirnice.

Kar pa zadeva obče okvire mednarodne politike, si je potrebno ta veliki dogodek ogledati tudi v luči nekaterih temeljnih razvojnih momentov, ki jih v letu 1972 predstavljata »vrhovec« v Pekingu — Moskvi. Le-ti so modificirali svetovne pogoje in prejšnje pripomočki pritegnili obe veliki sili v politiko, s katero sta menda diskretno in učinkovito prispevali k dosegu sporazuma, ne da bi za račun političnega realizma žrtvovali določeno pravičnost in neodtujljive interese strani, ki je vanje zaupala.

Očitno je, da so bila pogajanja v zvezi s vietnamskim konfliktom glede politične rešitve — s italijanskimi strani so bili zmorem zaželeni mnogo bolj zapletena in razčlenjena, kot se zdi na prvi pogled, s tem, da je bila premagana mrtva točka absolutnega nesporazuma in popolnega pomankanja slehernega stika med ZDA in Kitajsko. Dejstvo je tudi, da je prišlo do okolišnice in pozitivne sovjetiko-ameriških stikov, da so bile postavljene tiste osnove ravnateljstva in zaupanja, ki so ameriški vladi omogočile, da je lahko napravila korak po poti miru, ki se je zdel dolga leta, v drugičnih razmerah na svetu in zlasti v Aziji, skrajnje težaven.

Vendar če so zdaj stvari na srečo na tej točki in nam omogočajo ugotoviti določen razvoj takšnega dometa, menimo, da lahko rečemo, da bo ta izredni uspeh v svojem času okrepil novo svetovno ravnateljstvo ter postopno omogočil bolj plodne in prožne stike med velikimi silami.

Zvezo, ki jo je začela sovjetska stran med sklenitvijo mirovnega sporazuma v Vietnamu in intenzivnim razvojem sovjetiko-ameriških odnosov, lahko sedaj spremljamo brez zaskrbljenosti. Zahtevani pogoj je tudi v resnici izpolnjen. Tudi kar zadeva Kitajsko, je položaj podoben. Odprta je pot nadaljnjim sporazumom in samo samim sebi moramo pripisati odgovornost in skrb za to, da Evropejci ne bomo pasivni in odločni pri teh procesih.

V tem trenutku je težavno pravilno tehtati razloge in obnašanje obeh strani. ZDA so bile zapletene v spopad, za katerega je bila značilna posebna ostrina in nevarnost. To se je dogajalo na prehodu iz ene oblike svetovnega ravnateljstva v drugo, iz enega načina vodenja mednarodne politike v drugi. Znašle so se torej v velikih težavah spritviti vzmernega javnega mnenja, ki se je opredeljevalo med politiko sile in izbruhom zabav po pravičnosti, humanosti in miru. Slednje zahteve so naposled tudi prevladale. Politični sporazum odseva v svojih svetlih in temnih točkah kompleksnost razmer, toda v njem nedvomno prevladuje je mir kot največja vrednota.

Lahko pričakujemo, da se bo javno mnenje, ki ga je vzmernajala in spodbujala močna demokracija, sposobna kritičnosti in avtoritativnosti, sedaj pomirilo, saj se bo pričalo, da je Amerika na zgodovinski poti na pravilni strani pravice.

Mogoče je to trenutke za soočenje s podo neke vojne, z njenimi posebnostmi in ostrino. Nadaljevala se bo v obliki političnega boja, v katerem se bodo pojavljala globoka prepričanja in pričakovanja. Pri vsem tem pa je treba podpreti odločnost, žrtve in ponos — vrednote, ki jih je vietnamsko ljudstvo ves čas izpovedovalo. In te velike izkušnje boletine in smrti spontano izhajajo iskrena želja po miru za generacije, ki so življenje spoznale samo kot vojno.

Napoved se mi zdi pomembno poudariti, da je mirno, strateških in političnih razlogov vojna v Vietnamu postala, posebej za mlade po vsem svetu, simbol nedopustnosti nasilja, znamenje novega načina človeškega sožitja, ki ceni mir bolj kot vse drugo. V tej dolgi in dramatični zgodbi se je rodila nova vest našega sveta: neustavljivo gibanje javnega mnenja, ki oznanja tudi začetek novega zgodovinskega obdobja.

ALDO MORO

IL GIORNO

PRVO LETO VIETNAMSKEGA MIRU BO V ZNAMENJU BIVOLA
Kmalu po premirju se bo začelo v Vietnamu novo mesečevo leto, ki bo tokrat v znamenju bivola, starodavnega vietnamskega simbola blaginje in miru.

Negotovi mir za Vietnam

Svet bo še naprej pričal bratomornega boja

Dolgo pričakovano sporočilo o vietnamskem premirju so povsod po svetu sprejeli z zadoščenjem in olajšanjem. Toda radosti ni občutil nihče. Za to trenutno tudi ni nobenega razloga. Cena, ki jo je bilo treba plačati za zamrznjenje pat-pozicije na bojišču in za »častni odhod« Američanov, je grozljivo visoka. Mir ostane negotov. Obe polovici Vietnama je vojna vihra spremenila v zgorelo zemljo. Vietnamski narod je razcepljen, žrtvovan, izmučen in izkoreninjen. Ameriško ljudstvo je po dolgotrajni nesmiselni vojni navznotraj v svoji samoza-vesti, navzven pa v svoji verodostojnosti globoko pretreseno.

Preiden se bo izpolnilo upanje v striden in trajen mir v Vietnamu in jugovzhodni Aziji, ki ga Hanoi in Washington povzajata s premirjem, bodo Vietnamci južno in severno od 17. vzporednika še mnogo pretrpeti. Svet bo še naprej pričal bratomornega boja. Kakšen bo vietnamski mir nekega dne, ali bo prišlo do združitve pod komunistično oblastjo ali pa do dokončne razdelitve, to zdaj še nihče ne ve. Pogodba o

premirju, ki sta ga podpisala Kissinger in Le Duc Tho, ne daje odgovorov na takšna vprašanja. Pogodba ne rešuje nobenega vietnamskega političnega problema, njegova funkcija je samo ena: omogočiti Američanom časten umik.

Kako časten je ta mir za ZDA v resnici, o tem je mogoče samo ugibati in dvomiti, in marsikje dvomijo. Ni pa naša stvar, da bi se vmešavali v take spore. Zahodni

Nemci moramo ameriškim zavzemnikom povedati, da bodo svojo čast najbolje ubrali, če odidejo iz Vietnama.

Ker vsa njihova velika moč ni zadostovala za poravnano konflikta, bi vsak nov pogoj za uveljavitev njihovega ponosa in za varovanje »sobraza« pripeljal do nove nečasti. Če bo ta pogodba odpravila razdor med Američani in obvarovala ameriško družbo pred notni pretres, potem je za ZDA dobra in častna dovolj. Če tako se Amerika nikdar več ne bo mogla vrati k svoji predvojni nedolžnosti in še dolgo bo imela opravka s premagovanjem preteklosti, s premagovanjem te vojne.

Drugo vprašanje se mora danes glasiti: Kako dobra in častna je ta pogodba za oboje Vietnama in ne nazadnje za Vietkong, za vietnamsko osvobodilno fronto? To vprašanje razjasnjujejo Nixonov govor in podrobnosti iz pogodb o premirju. V svojem govoru ameriškemu ljudstvu je Nixon trdil, da so bili izpolnjeni vsi pogoji za časten mir, ki jih je postavil med januarjem in majem leta 1972. V treh točkah je to res: pri mednarodnem nadzorstvu premirja, pri osvoboditvi ameriških ujetnikov in pri umi-

ku vseh ameriških čet v 60 dneh. Pri četrti točki, svobodnih volitvah v Južnem Vietnamu, ki bi naj bile šest mesecev po sklenitvi premirja, pa je moral popustiti. Južnovietnamskemu ljudstvu so zajamčili pravico, da samo, brez vmešavanja od zunaj, odloči o svoji prihodnosti. To pa pomeni, da se bosta morala glede volitev sporazumeti Saigon in Vietkong.

S tem, da so se podpisniki odrekli svobodnim, mednarodno kontroliranim volitvam kot neposrednemu predmetu pogodb o premirju, pa so se hkrati srebili obojestransko, položiti temeljni kamen za politično rešitev vietnamskega vprašanja. Za saigonskega predsednika Thieuja je to vsekakor okrepitev njegove pozicije. V nasprotju s okoliščnostmi pogodb so se podpisnice odrele koalicijskemu odboru, ki bi naj volitve pripravil in v katerem bi naj bili predstavniki Saigona in Vietkonga ter vietnamski neutralci. Thieu se je vedno bal, da ga bodo komunisti in njihovi nevturalni soprotniki preliščili. Zdal mu tudi ni treba izpustiti iz zaporov ujetnikov iz vrst osvobodilnega gibanja in drugih političnih nasprotnikov, ki bi okrepili nevturalistično krilo. Edini njegov partner v pogajanjih o politični rešitvi je zdaj Vietkong.

Thieujeva možnost, da preživi, se je zboljšala. Spritviti tega ostane vprašanje, kakšne koristi si Severni Vietnam in Vietkong obeta od pogodb, kajti Hanoi je že govoril o veliki zmagi vietnamskega ljudstva. Poglavitna vrednost te pogodbe za Hanoi je vsekakor dejstvo, da mu ni treba umakniti čet z južnovietnamskega ozemlja in da bodo tudi okrepitve s severa le nezadostno kontrolirali. Sicer je Washington de iure priznal samo Thieujev režim kot edino pravo južnovietnamsko vlado, toda s tem, da dovoljuje navzočnost severnovietnamskih čet, je de facto priznal tudi začasno revolucionarno vlado Vietkonga (ki je soprodnica pogodb). Priznal je tudi pravico Hanoi da sodiščanja glede južnega Vietnama. De facto to pomeni, da ZDA priznavajo razdelitev Vietnama na tri dele.

Vojaški položaj, ki ga tudi s napori brez primere nobena stran ni mogla spreminiti v svoji prid, so začasno zamrzili. Prav v tem pa je protislovje te pogodbe, v katerem je kal novih prekanj po odhodu Američanov. Na sam dan premirja bo vsaka stran poskušala uzurpirati čimvečji del kot leopardja koža pisanega južnovietnamskega zemljevida, da bi si sboljšala svoj lahodični položaj.

Se bo Thieu lahko uveljavil brez ameriške vojaške pomoči, ko bo nekega dne napočila ura poslednjega spopada? Le če mu bo uspelo pridobiti lojalnost južnovietnamskega ljudstva do njegovega režima. Ta režim pa je za zdaj podoben avtoritarnemu kitarskemu gospodarstvu.

Ni pa samo od Hanoi in Saigona odvisno, kako dolgo po odhodu Američanov bo trajal mirni vladavinski predah. Vietnam nikakor še ni kopomba pod črto v knjigi zgodovine, kakor je dejal nekoč Kissinger. Poziv, ki ga je Nixon naslovil na Pekingu in Moskvi, bo torej padel na rodovitna tla. Doider Vietnama ne bodo zbrisali iz glavne knjige zgodovine in dokler ga kot lokalni konflikt ne bodo prepustili brezbratnosti in pozabi, tako dolgo ne bo v interesu obeh komunističnih vlešil, da podpihujeata ogenj in tako ogrožata gospodarsko in politično sodelovanje z ZDA. Iz Moskve in Pekinga je pričakovati, da bosta pomirljivo vplivali na Hanoi, kar bo imelo verjetno tudi ugodne posledice na premirje v Laosu in Kambodži. Če Hanoi ne bo hotel poslušati, potem bosta pasivno stala ob strani, Nixon je vsekakor ne bi odnesel tako poceni in z razmeroma obvarovanim obrazom, če bi Sovjetska zveza in Kitajsko že doslej močile ne prenašali ameriške politike bombardiranja in miniranja.

DIETER SCHRÖDER

Pomemben korak

Dokaz nepremagljivosti in
narodnoosvobodilnega gibanja vietnamskega ljudstva

Posebni svetovalec delegacije DR Vietnama na pogovorih o Vietnamu Le Duc Tho in pomočnik predsednika ZDA za vprašanja nacionalne varnosti H. Kissinger sta parafirala v Parizu sporazum o prenehanju vojne in vzpostavitvi miru v Vietnamu. Mednarodna skupnost in tisk ocenjujeta parafiranje sporazuma kot pomemben korak na poti političnega reševanja vietnamskega problema.

Napredno človeštvo pričakuje, da bodo sporazum o prenehanju vojne in vzpostavitvi miru v Vietnamu uradno podpisali, kot je bilo sporočeno, 27. januarja vsi udeleženci pariskih pogovorov — Demokratična republika Vietnam, začasna revolucionarna vlada republike Južni Vietnam, Združene države Amerike, saigonska administracija.

Sporazum predvideva prenehanje vseh vojnih dejanj ZDA proti DR Vietnamu, prenehanje ognja v Južnem Vietnamu 27. januarja ob 24. po Greenwichu, umik vsega ameriškega vojskstva iz Južnega Vietnama, odrekanje Združenih držav od vmešavanja v notranje zadeve vietnamskega ljudstva ter ureditev problemov v Južnem Vietnamu po politični poti. Tako naj bi se s podpisom sporazuma končala huda in dolgotrajna vojna na ozemlju Vietnama. To ustvarja pogoje za vzpostavitev trajnega miru v Vietnamu in za urejanje dozorljivih problemov po samem vietnamskem ljudstvu. Prav v tem napredno in miroljubno človeštvo vidi velik uspeh vietnamskega ljudstva v njegovem boju za svobodo in neodvisnost, dokaz nepremagljivosti in narodnoosvobodilnega gibanja.

Skoraj devet let je Demokratična republika Vietnam nudila pogumen odpor agresivnim napadom ameriške solidarnosti, ki je posegla po suvereniteti in varnosti pre socialistične države v jugovzhodni Aziji. Več kot dvajset let so domoljubi Južnega Vietnama junaki in s orožjem v rokah branili svojo svobodo in neodvisnost. Več kot sedem milijonov ton bomb je vrlo ameriško letalstvo na vietnamsko ozemlje. Pomislimo: to pomeni 160 ton smrtonosnih kovin na vsakega Vietnama, toda poguma junakega vietnamskega naroda, njegove volje niso strli.

Sporazum o prenehanju vojne in vzpostavitvi miru v Vietnamu — to je velika zmagovita vietnamskega ljudstva. Združene države so bile prisiljene prenehati s agresijo. Združene države so bile prisiljene priznati te

meljne nacionalne pravice vietnamskega ljudstva. S sporazumom je zadovoljeno večini zahtev DR Vietnama in začasne revolucionarne vlade Republike Južni Vietnam. Zmaga vietnamskega naroda je posledica pravilne notranje in zunanje politike vietnamske delavske partije ter enotnosti in vztrajnega boja treh narodov Indokine — narodov Vietnama, Laos in Kambodže. Dosežen uspeh glede mirne rešitve — to je prav tako posledica pomoči in podpore Vietnamu po Sovjetski zvezi in drugih socialističnih državah, širokega mednarodnega solidarnostnega gibanja, množičnega gibanja v samih Združenih državah v prid prenehanju vojne v Vietnamu.

Sovjetska zveza je vedno nudila in nudi vsestransko učinkovito vojaško, politično in diplomatsko pomoč in podporo vietnamskemu ljudstvu v boju proti ameriški agresiji. »Mi smo vedno menili, je poudaril generalni sekretar CK KP SZ L. I. Brežnev v svojem poročilu. Ob petdesetletnici ZSSR,« da je likvidacija žarišča vojne v Indokini ena izmed oserdnih nalog zunanje politike Sovjetske zveze. Zato mi nudimo vietnamskim tovarišem aktivno pomoč v njihovih naporih za pravilno in mirno rešitev. Skratka, naša internacionalistična solidarnost s vietnamskim narodom se preobara v konkretna dejanja na vseh področjih.

Vietnamski narod, Sovjetska zveza in vse napredno človeštvo so z velikim zadovoljstvom sprejeli novico o skorajšnjem podpisu sporazuma o prenehanju vojne in vzpostavitvi miru v Vietnamu. Naloga je zdaj v tem, da bi doseženi sporazum dosledno spoštovali in izpolnjevali.

Sovjetski ljudje verjamejo, da bo pravična stvar vietnamskega naroda zmagala. Na izmučen vietnamski zemlji bo vzpostavljen

trajen mir. Vietnamski narod bo sam odločil o svojih notranjih zadevah — brez tujega vmešavanja.

M. ILINSKI

Cilj prve vojne v Indokini, naše vojne, ali vsaj vojne vlad, ki so se nevede zapletle vanjo in so jo potem nadaljevale brez pravega prepričanja, je bil najprej obramba kolonialnih pozicij, potem odpor proti resnični neodvisnosti in nazadnje obramba svobodnega sveta na branikih Azije! K temu so si upali celo primešati obrambo krščanske civilizacije, ki se je tako lepo manifestirala v Auschwitzu in Dachau, v Dresdenu in Hirošimi!

Ni bilo mogoče drugače, kot da je ta vojna, ta sumaznava vojna, pripeljala prav do nasprotnega cilja: polovico Laos in Vietnam so dobili komunisti, polovico pa Američani. Ali je bilo treba za to žrtvovati življenja deset tisoč francoskih in afriških vojakov, deset tisoč indokinskih borcev in civilistov? In tri tisoč milijard takratnih frankov?

Druga vojna se je rodila iz prvega konflikta, potem ko se je na severu utrdila komunistična oblast in ko so Združene države postopoma finančno, potem politično in naposled vojaško zamenjale Francijo na Jugu. Toda, ali bo ta druga vojna uspešna vsaj deloma tam, kjer je prvi spodletela: ali bo trajno zavarovala Jug pred komunizmom in mu sajamčila resnično neodvisnost? To je v miru še bolj dvomljivo kot v vojni. Toda recimo, da se bo to zgodilo — ampak, ali je bilo treba za to žrtvovati 50.000 mladih Američanov, črncev in belcev, poldrugi milijon vietnamskih borcev in civilistov na Jugu in Severu?

Sporazum je še preveč svež, da bi bilo mogoče oceniti njegov učinek in posledice. Toda vojna je trajala tako dolgo, da nas je morala nečesa naučiti.

Svetovna javnost je bila, razen skrajne leve, največkrat okrivljena ali pa neprizadeta: je pač tako, da je njeno zanimanje za svetovne zadeve v nasprotnem sorazmerju s oddaljenostjo (in tudi z barvo kože): en ranjenec tukaj velja več kot tisoč mrtvih tam doli.

Politika Evropeke skupnosti — razen Francije — ni bila nič drugega kot slepo pritrjevanje Združenim državam. Nedvomno se bo ta skupnost začela zanimati za Indokino takrat, ko bo ta postala obetljiva trg. Ta skupnost, merkantilna in razdrobljena, ni zabeležila neuspeha, ampak je sploh ni bilo čutili, kar je še huje.

Kaj naj rečemo naposled o nemoci moralnih sil (OZN) in duhovnih sil (Vatikan)? Te so vedno naletele na gluha ušesa, če so se že hotela oglašati. In kaj naj tudi rečemo o vsemočnosti največjih? Treba je bilo, dovolj je bilo, da so se začeli resno pogovarjati, med seboj in potem s svojimi zavetniki, da se je začela drama razvijati.

Njihova mednarodna morala je v tem, da razpolagajo s drugimi, tako v vojni kot v miru. In ta morala velja tako danes za bližnji vzhod kot jutri za Evropo. Če bodo prihodnje etape, prihodnje konference se

mo posvetile ozemeljski, politični in ideološki status quo, se bo morda mir okrepil. Toda narodi bodo v tem procesu zanesljivo izgubili pravico odločati o sebi in svoji usodi.

Prva vojna v Indokini je bila poskusni laboratorij za Afriko in predvsem za Alžirijo, in to v dvojnem pomenu — afriški podoficirji so se tam naučili, kaj lahko pomeni boj za neodvisnost, francoski oficirji pa so med bojem ali v ujetništvu brali — in sicer slabo — izbrane odlomke iz Maovih del.

Druga vojna v Indokini je bila bolj krut in bolj sramoten poskusni laboratorij za sodobno ameriško orožje, od orjaškega, slepega bombnika do prefinjenega strupa, ki uničuje listje na drevedu. Skratka, še ena španza vojna, ki bi bila morala zbuditi tudi zanimanje Evropejcev.

Ta vojna je bila tudi nekoliko svetlejši poskusni laboratorij za diplomacijo super sil, saj je upati, da je njen pritisk prav to kar prispeval h koncesijam Juga in Severa kot pritisk bomb.

In nazadnje bi morala biti ta druga vojna tudi preizkušnja za mednarodno sodelovanje, miroljubno in človečno, če bi takoj po ustavitvi sovražnosti sklicali konferenco, na kateri bi se dogovorili o tem, kako čim hitreje obnoviti neštete ruševine in začeti neizmerne rane Vietnama.

JACQUES FAUVET